

kratka istorija nezabeleženih beleški

Nebojša Milikić

kratka istorija nezabeleženih beleški

Nebojša Milikić

ulus particularia

Ovo je deo beleški sa sastanka sa crtačem ili crtačicom. Instrukcije se daju za strip, čija je svrha trebala da bude da samo nagovesti 'sjaj i bedu' nezavisne kulturne scene u neidentifikovanoj tranzicionoj (istočnoevropskoj) zemlji u poslednjih nekoliko decenija. Međutim, sastanak se pretvorio u simptomatičnu političku debatu.

<p>Ovde upoznajemo našeg heroja. Izgleda sasvim obično a začudo, upravo više na publiku u nekoj konferencijskoj sali: <i>Vi! Vi koji ste krvava svedočenja Igoa, Dikensa, Zole, Lorke, Kafke, Mana, Muzila, Grasa, gurnuli pod tepih kultur-preduzetničkog raja srednje klase koji je čekao baš na VAS!!...</i></p> <p>...</p>	<p>Trebalo bi pomalo da liči na ludog uličnog proroka ali i na entuzijastičnog japija sa početka dvehiljaditih. Na zidu iza predsedavajućeg konferencije nalazi se transparent sa motom: „Kultura kao motor evropskih integracija”</p>	<p>Sada jedan prizor iz zadnjih redova konferencijske sale. Nadmeni glas govornika se širi kao u govornom oblaku iznad publike:</p> <p><i>Viii koji ste koristili reči kao što su sloboda, pravda i jednakost za rebrandiranje i aboliranje sistema zasnovanog na otuđenju, nejednakosti i nepravdi!!!</i></p>
<p>Ovde ide krupan kadar dela publike gde nekoliko učesnika i učesnica sa istoka Evrope sede zajedno. Bilo bi dobro da njihova odeća, možda laptopovi i sl. odražavaju neku vrstu izuzetnosti. Ali izraz njihovog lica treba da bude nešto između začuđenosti i šokiranosti...</p>	<p><i>- A vi wannabe hipsteri iz Istočne Evrope!! Sva ulaganja socijalističkog sistema u vaše obrazovanje, zdravstvo i stanovanje preštelovali ste kako biste uskratili ta prava novim generacijama!</i></p>	<p>Sada ako može samo njegova širim otvorena usta sa belim tekstom ispisanim u crnoj rupi usta:</p> <p><i>- Vi to i dalje uporno nazivate demokratskom promenom, iako i sami znate da bez ekonomske demokratije uopšte ne može biti nikakve demokratije!!!</i></p>

Sada vidimo našeg heroja kako se budi na zvuk alarma... Dok se oblači, razmišlja: Kakav užasno lep ružan san... Dok doručkuje, mrmlja i komentariše detalje i fraze iz sna: *Viii, viiii... ne može biti, ne može biti...*

<p>Sada scena u liftu. On stoji pored dvoje komšija, oni deluju gotovo patuljasto u poređenju sa njim (ovo je da ilustruje njegovo naduvano samopouzdanje). Oni bulje u njegov kofer sa mnogo nalepnica (kao u starim stripovima, gde je takav kofer bio znak prestižnog statusa svetskog putnika; ovde je to više kao vintage dizajn), dok im on naizgled skromno objašnjava:</p> <p><i>Ništa posebno, samo još jedno kratko putovanje u...</i></p>	<p>Sada je već na berlinskom aerodromu, ali ovog puta on je taj koji izgleda patuljasto, jedva dostižući trećinu veličine većine prolaznika, u oblačiću: <i>Prođe tri decenije, ali i dalje ovi rade za 2000, a mi za 700-800 evra... ali ako se budem dovoljno trudio i kulturno uzdizao možda ću i ja zarađivati kao ljudi u normalnim zemljama... Van oblačića, naglas: Je li ovo neka ironija ili??</i></p>	<p>Ovde sedi u konferencijskoj stolici, opet patuljast, sa mislima u oblačiću: <i>Bolje da ništa ne govorim, moj euro-engleski je sramotan.</i></p> <p><i>Reklama: „Earn by teaching your master Euro-English on-line!“</i> [1]</p>
<p>Sad dve slike sa konferencije, na ovoj govornik propoveda (u stvari bi on - ili ona - mogli da budu i nacrtani tako da liče na neko svešteno lice na propovedaonici): <i>Vreme je da se rešimo našeg totalitarnog nasleđa!</i></p>	<p>A ovde krupan kadar projekcije slajda: <i>Jednog lepog dana čak i postkomunistička Istočna Evropa bi, nadamo se, mogla da dostigne svoj civilizovaniji zapadni uzor!</i></p>	

Crtačica/crtač: Ma nemoguće, vi sve ovo izmišljate.

Pripovedač: Da, ali ovo je strip, fantazija je dozvoljena. Ne mogu sve da predstavim, samo suštinu, čak i ako nikada nije bilo baš tako.

///

Uveče...

<p>Naš heroj spava u hotelskoj sobi. Začudo, neke beleške na papirima lebde iznad njega.</p>	<p>Sada krupan plan jedne od beleški, gde su u teško čitljivom rukopisu uočljive dve precrtane reči: <i>maj dnevnik</i></p>	<p>Spavač tj. sanjač reaguje u snu: <i>Pa ja ne vodim dnevnik...</i></p>
<p>Ipak, na jednoj od beleški se nastavlja tekst: <i>Ali ovo je vaš rukopis... sećate se lika, sekretara ili administratara podsvesti, šta god to bilo, u onom nekada veoma čuvenom romanu Nikofoja Černiševskog „Šta da se radi?“</i></p>	<p>Ovde nacrtas stranicu u dnevniku, sa nekoliko reči kao što su: <i>A onda sam odfacio da...</i> kroz koje sanjar vrišti: <i>Neeeeee!!!</i>, dakle to njegovo 'ne' treba u crtežu kao da prolazi kroz, da probija te reči...</p>	<p>Dnevnik: Ma da, da, pogledajte šta ste recimo napisali 1993: <i>„Smatram da je biti kulturni menadžer jedna prilično prestižna pozicija... u svom ovom haosu izgleda kao liha i prijatora profesija. Na distanci od svega.“</i></p>
<p>Sanjač 'gleda' kroz zatvorene oči dok govori, a kapci su mu ofarbanani kao u onom radu Milice Tomić (a obraća se čitaocu): <i>Šta?!?! Nikada nisam napisao tako nešto. Nisam se ni setio toga... Pa dobro, možda, možda samo misao ili dve, ali šta... Pa hajde onda da proverimo svačije misli. Verovatno bi se svet pretvorio u otvorenu duševnu bolnicu...</i></p>	<p>Tekst u dnevniku: <i>Vidim da nešto nije u redu sa ovom rogoranom deindustrializacijom, nezaposlenošću... ali hajde da to prevedemo u neki oblik istorijskog tereta nedovoljno civilizovanih naroda sa totalitarnim pogledom na svet...</i></p>	<p>Sanjač (iznenađenog i uvređenog lica): Patetična jeftina provokacija!</p>

Crtač/ica: Samo da pitam nešto. Zar ne bi trebalo da se kaže to jest da piše ‘autoritarni’ pogled na svet, autoritarni um itd? Šta je uopšte totalitarni pogled na svet?

Dnevnik: Ja ne mislim, samo registrujem misli.

Crtač/ica: Pitam zato što su relevantne studije potvrdile da se takozvana autoritarna ličnost pretežno formira kroz podređenost i potčinjenost pojedinaca/ki autoritetima u proizvodnim odnosima i procesima...

Sanjač: U svakom slučaju, ne, nevezano za te detalje... to su ionako samo laži, dakle nikad ne bih napisao ovako nešto!!!

Dnevnik: Možda ste samo mislili o tome? Mogao bih da budem i dnevnik vaših misli.

Sanjač: Nikad nisam mislio tako nešto.

Dnevnik: Možda ste samo sanjali tako nešto?

Sanjač: Ne, provociraš i manipulišeš!

Dnevnik: Ali zar ovo nije vaš rukopis?

Sanjač: Jeste, ali kakve veze ima, to sada može da se proizvede veštački.

Dnevnik: Mislite na AI, na veštačku inteligenciju?

Sanjač: Da.

Dnevnik: Ali definicija AI je da bi se mogla zvati AI samo ako razmišlja kao čovek.

Sanjač: Ok, da kažem ovako: mislio sam samo o tome da socijalistička ekonomija ne funkcioniše jer su komunisti ljude naterali da budu lenji.

Dnevnik: Evo, pogledajte. Napisali ste kako verujete da su, citiram samog sebe to jest vas: „... socijalističke vlasti neobrazovane i nesavremene, i da se zato opiru racionalnom planiranju i neizbežnim reformama...itd”.

Sanjač: Da, ali...

Dnevnik: ... Ali, evo i drugih perspektiva, poput one od strane Agnes [2], koja objašnjava kako i zašto su socijalistički režimi u istočnoj Evropi pokušavali da spasu svoje ekonomije a posebno socijalnu politiku. Ili predavanje [3] Gaspara Mikloša Tamaša koji daje pregled uzroka i posledica tranzicione katastrofe u Mađarskoj koja je dovela ‘populiste’ na vlast.

Crtač/ica: Pogledajte ta lica u publici tamo u Kanadi. Verovatno bi voleli da ga isprozivaju, da ga označe kao ‘totalitarni um’, ali ne mogu jer je on tako poznat disident, a danas je veliki kritičar i protivnik Orbana.

Dnevnik: Još jedna opaska: Sada se svi toliko žalite na desničarski ‘populizam’, ali ste ipak ignorisali upozorenja iz devedesetih, koja su jasno ukazivala da, ukratko, ako demokratija ne bude mogla da obezbedi socijalnu integraciju i afirmaciju širokim slojevima stanovništva, rezultat će biti desničarski ‘populizam’ [4]...

(Sanjač se budi i sada govori iz kadrova gledajući čitaoce, kada je budan on je sanjar, ima agency/’agensnost’, a kada sanja, onda je samo sanjač – pasivni primalac poruka.)

<p>Sanjar: Ali smeštaš mi zvrčku. Potpuno je ludo da sam ja kao želeo da doprinesem ovoj tranzicionoj katastrofi... (Sanjač koji je negde u pozadini, jer heroj je još u polusnu): Doduše, što reče neko na Fb-u, želeli smo da od vladajuće kaste postanemo vladajuća klasa, to da...</p>	<p>Sanjar: (ako može da nekako rukom kao da odmahuje na ove poslednje reči Sanjača)... A da vam kažem... ključni problem je bio što su socijalističke države pristupile tranziciji na socijalistički način: 'Budimo slobodni, jednaki, učimo jedni od drugih i saradujemo na dobro svih', dok su joj kapitalističke države pristupile na kapitalistički način: 'Hajde da vidimo šta može ovde da se uradi to jest zaradi'... Izvinite, ružno je, ali to je svet u kome živimo...</p>	<p>... dakle, bez ljutnje sada molim vas, sve je pod kontrolom.</p> <p>(Sad nacrtaj neku kao duplu sliku, kao udvojenu facu ili figuru, to se kao nastavlja unutrašnji dijalog Sanjača i Sanjara, ovde kao da govore u glas: <i>U socijalizmu je ipak bilo malo blam izdvajati se kao srednja klasa, sad time možemo da se ponosimo...</i>)</p>
<p>Sanjar (misaoni oblačić): Možda jesam malo doprineo...</p> <p>(Ovde ga nacrtas pored staromodne vage.)</p>	<p>Sanjar (misaoni oblačić): Ali nisam namerno... (Vidimo ga kako uzima i vraća tegove na tasove, kao da odmerava jeste li ili nije.)</p>	<p>Sanjar (misaoni oblačić): U svakom slučaju, interpelacija je mnogo kompleksniji proces, kultura nije dovoljna. (Sada tasovi izbliza, vidimo natpise 'dobro', 'loše', 'onako' na tegovima.)</p>

Pripovedač: Da, vidim na šta misliš... Ali ta kompleksnost je donekle i pod tvojom kontrolom! Da vas pitam, tebe i tvoje vajne mentore... Zašto se, u rezolucijama EP koje se tiču istorije Evrope kao istorije dva totalitarizma, ne pominje evropski kolonijalizam? Možda zato što je ta istorija još uvek profitabilna za poslanike EP?

Probudeni sanjar (razdraženo zbog prekida sna): Ali zašto si u ratu sa mnom? Šta sam ti uradio?

Crtač/ica: Ne ratu među narodima, ne miru među klasama, proverite uslove mira ovde [5].

Probudeni sanjar: Ali mi pripadamo istoj klasi!

Crtač/ica: Gledaj na to kao na srednjeklasni građanski rat to jest unutarklasni rat za hegemoniju u klasnoj svesti... i podsvesti takođe.

Probudeni sanjar: Ali to nije fer; u stvari nije normalno, vi ste crtač/ica, a ne politički komentator ili komentatorka.

Crtač/ica: Da, ali odbijam da se otuđim od svog rada.

//

Sada nacrtati onog nezavisnog pozorišnog reditelja iz Mađarske, aktivnog još od početka osamdesetih. On drži govor na otvaranju IETM+TEH konferencije u Budimpešti, oko 2010–2011.

Nezavisni pozorišni reditelj: Tokom takozvanog komunizma režirao sam neku 'problematičnu' predstavu, i lepo me državna bezbednost pozove na razgovor; ili ispitivanje, ako želite.

Nezavisni pozorišni reditelj: Insistirali su da je predstava protiv sistema, države itd. Porekao sam njihove optužbe. Reč po reč, ušli smo u sve detalje, ja ostajem pri svojim a oni pri svojim optužbama. (Neoficijelno: To je verovatno bila najbolja diskusija o mojoj umetnosti, o mom radu.) Oni nam jesu tako pravili probleme; nije bilo prijatno za mene i moje kolege uopšte ali me nisu sprečili da radim; nisu ugrozili moje materijalno stanje.

Nezavisni pozorišni reditelj: Danas stvarno mogu da proizvedem predstavu kakvu god zaželim. Ali niko nije voljan da to finansira, pa praktično teško da mogu da preživim, mogao bih slobodno da zaključim da je cenzura danas mnogo lukavija.

Crtač/ica: A šta je to TEH?

Pripovedač: Pa, to je mreža nezavisnih kulturnih centara u Evropi koji zavise od mahanja repom na bilo koju glupost evropskih kulturnih autokratija. Ne kažem da treba da nacrtáš čopor pasa, to ne... možda veoma pristojnih, simpatičnih ljudi, ali odnekud sa repovima? Ili da se manje zlonamerno definiše: udruženje kulturnih organizacija koje većinom rade u napuštenim industrijskim pogonima, direktno ili indirektno zataškavajući ili šugarkoatujući pitanja kao što su socijalna cena neoliberalne deindustrijalizacije i deregulacije. Imaš sve u doktoratu *Uloga umetnosti u ulepšavanju kapitalističke prošlosti, sadašnjosti i budućnosti* ali šteta što još nije napisan [6]...

Dnevnik: Vidim ovde, takođe imaju aktivnu političku agendu. Na primer, oni su tamo 2014. pravedno protestovali protiv otimanja kompjutera jedne organizacije članice TEH u ukrajinskom gradu Donjecku od strane proruskih pobunjenika. Istovremeno, elegantno su ostali gluvi i nemi kada je reč o državnom razaranju socijalističkog kulturnog nasleđa u Ukrajini.

Pripovedač: Možda možeš da nacrtáš kao neko groblje uništenih socijalističkih spomenika koji se tu gomilaju da bi formirali postolje, a na njemu oteti kompjuter?

Crtač/ica: Ali ko su ljudi koji putuju i prisustvuju ovim lepim konferencijama?

Pripovedač: To su kulturni menadžeri, umetnici, sanjari i preduzetnici iz cele Evrope. Samo nacrtaj buljuk šarmantnih hipstera i nekoliko manje šarmantnih, dakle naprednijih hipstera. Malo je stereotipno ismevati ih tako ali kladim se da će svi prepoznati ko su i šta su.

Dnevnik: Od posebnog interesa su predstavnici nezavisnih kulturnih centara iz istočne Evrope. Priča se da mnogi od njih samo lažiraju nekakvu nezavisnost i subverziju dok su veoma dobro povezani sa lokalnim političkim i ekonomskim elitama (ako im nisu baš prijatelji i rođaci, a onda su štíćenici raznih vrsta).

Crtač/ica: Pa kako sad, ti si pisani dnevnik a ovamo „priča se”, imaš li ti nešto napismeno?

Dnevnik: E pa ja sam samo za ulepšane uspomene, a kao duh nisam pogodan za svedoka...

Ovde nacrtáš lepu mladu ženu sa bebom u predivnoj nosiljci koja joj je okačena onako spređa, u naručju. Ona govori pred šarolikom publikom u izuzetno dobro osmišljenoj i dizajniranoj konferencijskoj sali: <i>Morate da razvijete partnerstvo sa privatnim sektorom, sa uspešnim biznismenima zainteresovanim za umetnost i kulturu.</i>	Sada nacrtaj okolinu te kuće, u kojoj se nalazi nezavisni kulturni centar sa takvom salom: razorenu industrijsku zonu iz vremena socijalizma.	Probudeni sanjač gleda u čitaoca i pita se: <i>Hej pripovedaču, ako ti je sve tako beznađežno i nepravedno i depresivno, zašto si uopšte u ovoj priči?</i>
---	---	--

Crtač/ica: E baš dobro pitanje.... a šta, vi se izgleda poznajete...

Pripovedač: Nije lako pitanje. Dozvolite mi da kažem nešto u prilog našem karakteru... definitivno postoje iskreni aktivisti i dobri umetnici i organizatori, problem je međutim što rutinski reprodukuju fantazije donatora vezane za 'kulturalizaciju' istočne Evrope... neki su tu aktivni evidentičari, neki tek posmatrači a neki i wannabe ometači tog procesa. Ima dosta pokušaja, nagovaranja da se ljudi suoče, suprotstave, umesto da

se integrišu u takve fantazije. Ima već čitav jedan stil, kako da kažem, kao neko alarmiranje, upozoravanje na opasnosti koje tu vrebaju... ispadne kao pretvaranje onih donkihотовskih vetrenjača u prave aždaje, na primer. Kapirate?

Crtač/ica: Kapiram da pokušavaš da promeniš temu.

Budni sanjar: Da skratimo priču, verovali smo da je rad u kulturi izlaz iz društvenih problema – mnogih društvenih problema, previše njih u stvari. A kao za baksuz, rad u kulturi je uvek nekako prestižan, ispunjen, izazovan i obećavajući u smislu samopromocije i samoostvarenja. A mi smo samo ljudi. Ljudi pokojnog kapitalizma...

Pripovedač: Pardon, kasnog kapitalizma, što Gugl translejt ume da te nasmeje i obraduje, preveo je 'late capitalism' sa pokojni kapitalizam :))), e da, ovaj tekst je inače prevod sa engleskog, tamo je sve bilo mnogo jednostavnije jer je i programiranje tamošnjih eurobota vulgarnije, ovde su stvari komplikovanije...

Budni sanjar: Elem, obični smo ljudi a samim tim nije nam lako da nađemo priliku za samoostvarenje. A to je smisao života, proverite još jednom Vilhelmov govor na konferenciji u Fridericianumu, linkovan je pod 4. Sa druge strane, u ovom poslu se često usuđujete da se uhvatite u koštac i/ili radite stvari koje niko drugi nije mogao niti hteo. Otkrivete i da su ovo iscrpljujući i zahtevni poslovi, ponekad na samoj ivici egzistencije. Nasuprot rasprostranjenom utisku da se nevladin sektor valja u novcu, mogu otvoreno da kažem da sam većinu vremena švorc.

Crtač/ica: Lepo si skratio, nego, to je kao neki buržoa boem fazon, model 2.0? Plemenit a dektiran, mada, sa

kulturnim kapitalom stečenim porodičnim nasleđem... crtam ga dakle sa laptopom, stanom u većem gradu, i onim nalepnicama na Replay koferu?

Budni sanjač: E pa dosta, šta ja sad treba da kažem?? I MaGNetIMAAA iZz CEeEeloOG SVEEeTAAAA Na FfRIŽiLiDERRUU – kao kod tebe na primer...

Crtač/ica: To je sve sa buvljaka, za kalimero-kritičku izložbu u Cvijeti pod novim, mladim i lepim rukovodstvom; tema je čime sve nedostojnim moraju da se bave umetnici da bi preživeli u globalnoj nepravdi...

Dnevnik: Ajde prekinite, ovo više ni papir ne trpi, evo, možda samo onaj edukativni citat iz Igoa ako se dobro sećam: *Sve u svemu, nije dovoljno biti korumpiran da bi čovek bio uspešan.*

Budni sanjar: (treba ga nacrtať sa veoma zlobnim osmehom): Možda je to samo sujeverje ali mislio sam sve do ovog trenutka da je dovoljno da je neko duh da bi bio diskretan ili suptilan (zlobni osmeh bi mogao biti obogaćen produženim oćnjacima; kao kad u „Alanu Fordu“, nekim likovima izrastaju kada postanu veoma ljuti).

Dnevnik: E, nema ljutnje, lgo nije pisao o tebi, već o nekom liku u „Jadnicima“...
Budni sanjač: Stvarno? E pa sve je onda u redu, koliko sam bio glup što sam se uvredio! (sada sa još zlobnijim osmehom, sa još dužim oćnjacima).

Crtač/ica: Dozvolite mi da podelim jednu ideju sa vama: nacrtao/la bih tipičnog istoćnoevropskog kulturnog preduzetnika kao Pepeljugu. Zaista naporno radi, pod neprekidnim pritiskom, prihvata najteže poslove koje mu diktira opresivna fantazija donatora. Tako marljivo i uporno radeći, s pravom stiće simpatije i saosećanja. Jediní problem je što podjednako kao Pepeljuga čeka neku vrstu prelepeg princa da se spasi od životnog

udesu. U stvari, glavni horizont očekivanja je lično društveno uzdizanje u inače krajnje nepravednom društvu. Da li nešto grešim?

Budni sanjar: Ironizuješ pa ubadaš, izigravaš dobrog pa lošeg policajca. Izvini, ali uradio sam mnogo nesumnjivo korisnih projekata, edukativnih, inspirativnih, emancipujućih...

Pripovedač: Izvinite, ali kome se obraćaju svi ti projekti? Kada vidite kako ljudi nestrpljivo postaju plen propagandnih trikova trgovaca, političara i demagoga? Zar ne mislite da je obrazovni sistem kalibrisan da reprodukuje klasne odnose koji pogoduju diktaturi kapitala i njegovoj ogromnoj potrebi za nekvalifikovanom radnom snagom na periferiji, za rezervnom armijom rada zapravo? A, kad malo bolje pogledaš, samo obrazovanim ljudima se obraćate u svojim projektnim idejama; bilo kao korisnicima, obrtnicima kulturnog kapitala, kad je u pitanju visoka ili avangardna umetnost, bilo kao posmatračima, kad umirujete savest time što glumite ili olako proglašavate ili čak lažirate nekakvu opštu društvenu korisnost i dostupnost vaših, manje nego simboličnih mikroakcija i inicijativa...

Budni sanjar: Smem li da primetim da sam zadivljen tvom obrazovanošću, megaučenošću, prosto... kao i elokvenćošću... elokventnošću uostalom...

Pripovedač: Možeš samo da kažeš 'elokvencijom', vidi se da ti ta reč nije u projekt-aplikejšn vokabularu...

Budni sanjač: Moguće, a i ti se, vidim, odnekud razumeš u projektne aplikacije...

Ovde sad neke ilustracije tipičnih NVO projekata tipa 'mladi lideri', 'treninzi trenera', 'podizanje svesti' sve multikulturalno a krosklasno tematizovano. **Budni sanjar**, trepćući i kao u stavu mirno, imitirajući i ironizujući pripovedača:

Pažnja, pažnja, tu i tamo formalno uvedite žrtve iz manjina ali samo po Majka Tereza principu, novo zalaganje i žrtvovanje protiv posledica, uz prečutkivanje otklonjivih uzroka problema/bolesti...

Pripovedač, prihvatajući provokaciju i pozom imitirajući edukativni, pridikujući stav: *Nego kako, i celog problema lečenja, tobožnjeg otklanjanja edukacijom, potiskivanja „deformacija“ koje u klasnom društvu nisu nikakve deformacije već očekivani i predvidljivi ishodi strukturne diskriminacije i strukturnog nasilja.*

Budni sanjar, nacrtan kao dobošar izvikuje kao presudu: *Svesno ili ne, uglavnom da biste stekli manje-više skriveni plezir good-doers-a, a u svakom slučaju da poboljšate svoj javni imidž... izvinite na direktnosti, ali ovo je službena SJW objava...*

Pripovedač: Ali nije vam uspelo, 'svi ste bili zavedeni', kako su to objasnili još na početku „Gospodara prstenova”. Ili bolje rečeno, autohipnotisani. Da li se usuđujete da čitate predloge a kamoli izveštaje svojih projekata počev od 1997. preko 2001. kad ste/smo zajašili, pa iz 2005. kad se tu i tamo uvidelo da 'sve bilo je laž' (ovde dve-tri note, kao da pevuši), sve do 2008, kad ste počeli pomalo da pevate i druge pesme... umesto multikulturalizma upali ste u kulturne ratove (niste ih i dobili), vaši tzv. mladi lideri su prokljali u beskrupulozne menadžere, egoistične karijeriste, klasiste i kultur-elitiste... Piketi dokazuje da je socijalna pokretljivost na globalnom nivou, nakon rušenja socijalističkih pokušaja organizacije društva, vraćena na nivo Engleske XVI veka... a nije da ste baš to hteli... Pitate li se zašto je to tako?

Probudeni i ogorčeni sanjar: Koje sranje! Vi u stvari želite da kažete da smo namerno lažirali društveni i kulturni aktivizam sa ciljem promovisanja našeg klasnog interesa???

Dnevnik: Vauuu, čak ni ja ne bih mogao bolje da sumiram od toga!

Pripovedač: Zapravo, nejasno artikulisani interesi kulturno hegemoni srednje klase predstavljeni su kao tzv. javni interes, što bi trebalo da znači interes celog društva.

Ogorčen i već pomalo slomljen sanjar: Vaša negativnost ubija, to joj je najveći domet.

Crtač/ica: Dobro, malo je provokativno... ali malo... nemoj sad, ti stvarno misliš da si bolji od svih „njih”, marljiviji, zaslužniji. Takođe imate običaj da to jasno pokazujete, na primer svojim odevanjem i ponašanjem. Prva osobina sitno-buržoaskih individua: vole da sebe vide mnogo bolje nego što ih drugi vide.

Slomljeni sanjar: Da, hajde da svi nosimo istu odeću. Maova uniforma bi bila najbolja.

Crtač/ica: Ali vi ste takođe u uniformi. Kao vizuelac vam kažem da način oblačenja danas skoro da više govori o osobi nego njen akcenat. Mogu da prepoznam kulturnog menadžera u masi ljudi srednje klase koji izlaze iz najprometnije stanice metroa.

Slomljeni sanjar (živahnije): Metroa?

Neslomljeni sanjar: Ne. Čekajte malo. Ako se oblačim kao hipster, to radim pre svega da bih se narugao kodeksu oblačenja elite, zato nemojte pogrešno da predstavljate i manipulišete moj lajfstajl. A dozvolite da primetim,

to je vrlo veliko herojstvo – ismevati hipstere. Kao da i oni nisu neka vrsta društvenih marginalaca, višaka, često veoma inteligentnih, sofisticiranih, obrazovanih... ali redom nezaposlenih mladih ljudi, a ne tek gomila dokoličara i lenština.

Crtač/ica: Hej, pa i ja sam to valjda, edukovani marginalac, znam. Možda imate pravo ali sa moje tačke gledišta (a ako nas nešto uče na FLU to je da se kul oblačimo i slušamo kul muziku), sudeći po tome kako sjajno kombinujete i stilizujete polovnu odeću, po tome kako sređujete svoje kafiće i knjižare da bi...

<i>... izgledali kao sirotišta... (Ovde ide tipičan hipsterski kafić u Berlinu ili Beogradu ili Prištini ili Seulu, bez obzira gde, svi su isti. Stilska jednoličnost je očigledna i obavezna.)</i>	<i>To radite da biste naglasili kontrast između društvene pozadine i svoje uzvišene ličnosti, ili bolje rečeno, dovodite sebe u prvi plan na taj način... (Ovde sofisticirani ljudi koji zure u laptopove, u iscepanim farmerkama na otrcanom nameštaju, ambijent sirotišta.)</i>	<i>I pri tom znate da su kulturno-potrošački izbori i ukusi stvar društveno-kulturnog okruženja, sredine u kojoj neko odrasta i da to malo ko može baš da izabere za sebe. (Sada neki sklepani bife u predgrađu vs. napucani kafić u turističkoj zoni.)</i>
---	---	---

(Sanjar kao da bi da zaspri od dosade...)

Pripovedač: Onaj koji ignoriše taj preduslov često završava kao kulturni rasista.

Neslomljeni pobunjeni sanjač: Ali ovo je šou-trial to jest namešteno suđenje... čist staljinizam!

Crtač/ica: To ti je efektno, nego, kako si ti jednom sanjač a jednom sanjar? I stalno menjaš pozicije bre, te budan te spavaš, smiri se, ne mogu da ti uhvatim karakteristične crte...

Sanjač: .... *

///

///

///

*

Sanjač/sanjar: Pa kad sanjam onda sam sanjač a kad sanjarim onda sam sanjar... I da, ja kao i ti takođe mogu biti sanjarka/sanjačica... sanjarenje je u vezi sa normalizacijom, čak estetizacijom želja, živimo u društvu kojim upravlja ekonomija želje u kontekstu hegemonije konzumerizma... a sanjanje je onda odbrana želje od našeg sanjarenja, jer mi sanjarenjem hoćemo da komandujemo željama, da ih ukrotimo i usmerimo a to je nemoguće... onda nam one udaraju kontru, inate se, zavode nas i zbunjuju u snu tako da moramo da im ugađamo na javi...

Crtač/ica: Opet neka mrsomuđevina, umeš li ti da ne zakomplikuješ sve čega se dohvatiš?

Sanjač/sanjar: Hoćemo li se svađati u fusnoti, pa još u snu? Znaš li ti za onu izreku „glup kao slikar“?

Crtač/ica: A je l' znaš ti za pesmu: „Sanjao/la sam noćas da te nema“?

Sanjač/sanjar: Sanjao/la sam i ja, al' 'oćeš...

Godina je 2012. Mnogi delovi srednje klase su beznadežno ugroženi i prinuđeni da prihvataju neizvesne i neželjene poslove. Kulturna sfera sada sve više kritički reflektuje takvu situaciju, čak počinje da dovodi u pitanje kapitalistički sistem. Kritike i alternative se pojavljuju, ali ne postoji ambiciozan i kontinuiran rad, čak ni u umetnosti i kulturi, na razvoju znatno drugačijeg pogleda na svet, koji bi fokusirao kritike i omogućio da alternative izgledaju realistično. Površne idealizacije Zapada, Evrope, buržoaskih sloboda i 'šansi' u kapitalističkom društvu sve su blede. Politike kulturnih fondacija, sa konkursima i smernicama jedva da uspevaju da zagrebu površinu problema, ne usuđujući se da podrže iole temeljita, suštinska istraživanja i uvide.

Ovde nacrtaj našeg heroja dok sedi i piše projekte, sa iskolačenim očima koje zure u ekran kompjutera: *Samo još ovaj dead-line...*

U mislećem oblačiću: *Pišem tako da se uklapa u smernice a onda ćemo već raditi ono što mislimo da treba raditi...*

Govori sebi kao sopstveni superego. Recimo kao njegov sopstveno lice, ali ogromno, iznad njega u prostoru, sa optužujućim izrazom: *Ali zar vi – uklapajući se u smernice – dodatno ne osnažujete taj isprazni i time još opasniji, cenzurom diktirani projektni jezik?*

On odgovara bojažljivo i sa puno takta: *Ali... to olakšava EU birokratama da odobre moj projekat!*

Superego: *Moguće, ali pomaže i procesu dalje degradacije ionako sterilnog jezika birokratije, koja posledično počinje da veruje da je moguće koristiti samo ovaj zakržljali jezik i njegove isprazne, status-quo formulacije... u tom zvaničnom diskursu opstaju na kraju samo oportunistički pojmovi i fraze – to je scenario smrti ideja!*

Ovde vidimo fascikle sa natpisom „odbijeni projekti“, gomilu papira i krstače preko svakog od njih.

Ovde se naslovi projekata pojavljuju kao žuti listovi koji plutaju u ogromnoj bari. Prvi glasi: „MERE ZA SUPROTSTAVLJANJE UNIŠTAVANJU SOCIJALISTIČKE SPOMENIČKE KULTURE“; Drugi: „OBUKA U KOLEKTIVNOM DONOŠENJU ODLUKA I SINDIKALNA ORGANIZACIJA U PRIVATNIM FIRMAMA“; Na trećem: „ZDRAVSTVENO OSIGURANJE I SINDIKALNA ZAŠTITA ZA SVE RADNIKE MIGRANTE“; Četvrti: „POLITIKE I PRAKSE SEĆANJA REAL SOCIJALIZMA U SVETLU DEKLARACIJA EU INSTITUCIJA“.

Pripovedač: Posebno mi je drag ovaj (drži jednu otvorenu fasciklu u rukama): „PROGRAMI SAVESTI“. Želeli smo da preispitamo koncepte i politike sećanja kao i prakse memorijalizacije masovnih ratnih zločina. Međutim, čini se da fondacija koja je osnovana da bi unapredila takve koncepte i sa njima povezana naučna znanja nije bila zainteresovana da preispituje sopstvene koncepte.

Neprekinuti sanjač: Tipična žalba neuspešnog pisca projekata. Svi su protiv njega, njegov/njena genijalnost je neprimetna od univerzuma, što će i privesti svet kraju; zavera protiv takvog talenta!

Dnevnik: Vidim da ste se vratili u formu od pre sloma 2008. godine. Ali čak i tada, stariji prijatelj, bivši posvećeni demonstrant i disident u socijalizmu, pravovremeno vas je ovako savetovao, zapisali ste, samo da nadem, evo:

„Da vam kažem, ove aplikacije za projekte funkcionišu na isti način kao i cenzura.“

samo što ste onda imali sredstava da bar nešto uradite, pa ste mogli naknadno biti i cenzurisani, dok ste sada cenzurisani unapred jer ako ne napisete šta cenzura očekuje, nećete imati sredstva ni da pokušate da budete cenzurisani“.

Ovde vidimo partijskog zvaničnika iz neke 'komunističke' zemlje, u tipskom bezličnom odelu, kako za govornicom, na pomalo komičan način izjavljuje: Vidite šta je finansirano u našem totalitarnom sistemu... (A ovo sve u oblačnom kadru, kao bajka) knjige, filmovi, predstave...

... Čak i neka umetnička dela o 'nasilnoj, anti-civilizacijskoj brutalnosti i primitivizmu komunističkih vlasti'... odjednom se buržoaska svest setila brutalnosti i civilizacije, tokom kolonijalnih osvajanja nije se baš potresala, naprotiv...

Da, neki filmovi i knjige i predstave su bili zabranjeni, neki ljudi su maltretirani i nepravedno kažnjavani zbog toga, ali koliko njih? Imajući u vidu antikomunističke i crno-buržoasko, praktično anticivilizacijske vrednosti koje su po našoj oceni (a sada i po oceni dobrog dela savremene istorije) neretko promovisali?

<p>Drugi zvaničnik Komunističke partije, u još dosadnijem odelu: <i>A kada pišete projekte, kada učestvujete u diskusijama, da li čitate o onome što je finansirano i odobravano, i naglašavate samo ono što je zabranjeno ili kažnjeno?</i></p>	<p><i>Pogledajte, jasno se vidi (pokazuje drugi grafikon) kako skaćete sa jedne teme na drugu, sa istim starim problemima kapitalističkih društava brendiranim u nove termine: multikulturalizma, privatno-javnih partnerstava, identitetskih politika bajagi pacifikovanih interkulturalnim dijalozima...</i></p>
<p>Prikazuje neki grafikon: <i>Evo procentualne učestalosti postavljanja takvih pitanja... Zašto ne iznesete ponekad obe strane problema na videlo i pitate se recimo koliko projekata koji prikazuju kapitalizam i EU staro-novi imperijalizam u lošem svetlu dobijaju finansijsku podršku kapitalista i njihovih uslužnih agencija kao što je EU?</i></p>	
<p>Dnevnik: Da, i pogledajte šta je neko napisao ovde: <i>„Sve te grandiozne teme i smernice prikazuju – nakon uklonjanja sloja lepih želja – inherentni rasizam u pozadini. legitimizacija privatizacijske pljačke i podsticanje na identitetske ratove.“</i></p>	<p>Pripovedač: U redu, u redu, molim te, ne drži nam govor sa MCXIXVIII kongresa partije. Sanjač: Ali... Zar nismo glasali za sve to? Zar nismo sami smrvili sve te okamenjene režime?</p>
	<p>Neki nepoznati partijski funkcioner: Režime ste sa pravom smenili! Ali zašto ste zamenili onaj ipak pravedniji i ljudskiji sistem?</p>

Neprekinuti sanjač: Želeli smo samo da budemo mladi, lepi i slobodni!! Šta je tu problem, tek malo optimizma srednje klase?!

Crtač/ica: Ono što je problem je samo klasno društvo!

Neprekinuti sanjač: A šta ako smo zaista spasili našu naciju od komunizma?! Ili smo bar verovali u to? Slobodno možemo reći da smo obogatili lokacije propalih i oronulih fabrika i dosadne socijalističke domove kulture novim konceptima i sadržajima kulturne produkcije. Uveli smo nove medijske alate, umrežavanje, nove modne stilove i toliko inovacija na toliko nivoa, uključujući i načine umetničkog izražavanja. I naprosto genijalne stvari kao što su kolaborativne ne-naftne platforme!

Pripovedač: Ok, ne kažem da niste naporno radili i proizveli brojne predstave, performanse, izložbe. Ali za koga? Ili, bolje rečeno, za koje odeljke srednje klase? Naravno, to je potpuno legitimno.

Crtač/ica: Ali šta je sa radničkom klasom u našoj zemlji i na međunarodnom nivou? Šta je sa radnicima koji su primorani da idu u inostranstvo, ostavljajući svoje porodice da životare? Suočenim sa predrasudama, preziorom i diskriminacijom samo zbog toga što su 'konkurentni' na tržištu rada? Šta je sa devojkama koje su prevarene ili su jednostavno prisiljene, prodane makroima i pornografima kao seksualne radnice i seksualne robinje [7]? Šta je sa katastrofom u provincijama i ruralnim područjima, lišenim upravo infrastrukture i resursa za kulturu a koje sada kao da prizivate nazad kroz projekte „bolje kulturne politike“? Da li shvatate da radnička klasa čini ubedljivu većinu stanovništva? Da svi finansiraju kulturnu produkciju i infrastrukturu a samo jedna klasa

je diktira i konzumira... da to onda odražava i održava nepravde klasnog društva?

Partijski funkcioner: Da pitam još nešto. Da li je podrška koju dobijate kroz evropske fondove adekvatna kompenzacija za izvlačenje resursa i profita sa periferije [8]? Da li ste znali da su budžeti za razvoj 'nerazvijenih' zemalja EU hiljadama milja (i milijardama evra) daleko od apstraktnih programa i obmanjujuće retorike EK? Aj nek bude i samoobmanjujuće...

Neprekinuti sanjač: Jesi to sve čuo na TV Happy?

Crtač/ica: A ti si prvi put čuo za prevarantsku žvaku EU na TV Happy? Pa kako si baš tamo našao da proviriš iz eurobotskog bably... baš si baksuz...

Partijski funkcioner: Ma ne, već u partijskoj političkoj školi, tamo negde početkom osamdesetih... radili smo Samir Amina, Gunder Franka, Valerstajna... svu tu teoriju si imao sažvakano u Komunistu, Borbi... ili prevedenu npr. u časopisu Marksizam u svetu...

Pripovedač: Ja ni ne gledam televiziju a znam taj parapolički frik šou tamo, otrovno... a kao zanimljivo i veselo, pa gledaju ljudi... nije ni čudo, kad ova buržoaska levica veselo ćuti o svemu tome, a radikalna levica je učutkana zajedničkim naporima buržoaske levice i desnice, pa i radničke desnice (tj. socijademokrata)... naravno da će se potisnute političke istine onda dohvatiti demagoška desnica, toliko lažu ove liberalske vlade, mediji, institucije da desnica više ne mora da se drži svojih dosadnih tema tipa tradicija, dostojanstvo, red i rad, već samo: istina, pa istina... dobili hit temu na tanjiru, a naravno, birkaju samo parčiće istine koji njima pašu, ali opet ispadne istina naspram laži... i eto, moraš

da se nadaš da će ekipa koja je ipak manje rasistička i reakcionarna da pobedi na izborima, a to je ekipa koja više i bolje laže... morbidno...

Superego (sa razočaranom facom): Čak i ako sve to znate, još uvek maštate o dobronamernim kapitalistima koji samo čekaju da podrže vaše kulturne zamisli. Kako tužno... ne mogu čak ni da se ljutim zbog takvog bednog ponašanja.

Dnevnik: Jedan brzinski flešbek: Direktor Asocijacije nezavisnih i alternativnih umetnika žali se publici svog nezavisnog alternativnog časopisa, evo šta piše ovde: *"Banke bi trebalo da kopaju savremena umetnička dela kako bi se klijenti bolje osjećali u njihovim prostorijama..."*

Partijski funkcioner: Pitam se da li su posle kolapsa 2008. nastavili da dele takve savete... A posle još tražite da se oporezivanje tajkuna i uopšte prosvetljenih kapitalista smanji ulaganjem u kulturno-umetničke poduhvate, verovatno one njihove dece, rodaka, prijatelja i ljubavnica?

Dnevnik: Evo, imam zaturenu i belešku sa predavanja jednog odličnog stručnjaka za kulturnu produkciju iz Švajcarske. Bio je pomalo tajanstven, upozoravajući na radionici za upravljanje kulturnim manifestacijama: *"Nikada ne dozvolite privatnom novcu da odvlače o postojanju umetnosti i kulture! Nikad!"* Lepo zabeleženo crno na belo... ali i zatureno u ovim silnim beleškama...

Superego (sa vrlo sumnjičavim izrazom): Da li ste zaista nameravali da zamenite ozbiljnost i stabilnost javnog obrazovanja i socijalističke kulturne infrastrukture – svojim radionicama, obukama trenera i tim bildinzima, driblincima, šta li?

Partijski funkcioner: Zašto ste srušili sistem koji je srazmerno mnogo više ulagao u kulturu? Da li znate da stranci ne mogu da veruju koliko su dobro bili projektovani i opremljeni domovi kulture i kulturni centri iz vremena socijalizma? Ali to kad dođu i vide ih. Kad vi opisujete kontekst u aplikacijama, dobija se utisak nekakve kulturne pustopoljine koju su navodni, pardon, navodno komunisti ostavili za sobom...

Neprekinuti ali malo razbuđeni sanjač/sanjar: Da, da, da...
Ma ja sam kriv za sve.

Partijski funkcioner: I samo da dodam, sve smo to uradili bez
oslanjanja na kolonijalnu pljačku i zločine.[9]

Pripovedač (ironično): Dosta sa komunističkom propagandom,
bez obzira na to koliko je istinita, to jest, pogotovo kada
je istinita. Stvar je u tome da smo bili zadovoljni ritualima
imitacije kulture srednje klase Zapada, da imamo slične
kafiće, da slušamo istu muziku i da se oblačimo slično.
Nemojte pogrešno da me shvatite, ironišem, da, jer sam
takođe bio vrlo zainteresovan da učestvujem u tome a i
nadalje ću biti zainteresovan. U tome ni nema ničeg lošeg
– zaključuje moja malenkost – nek svako živi životnim
stilom kojim hoće. Ali pokušajte da shvatite ovo na neki
brutalniji način, npr. kao da je svaka naša kafe-knjižara
jedna seoska biblioteka manje, svaki megafestivalski
projekat jedan bioskop manje u predgrađu, što je na
kraju značilo sve manje ljudi zainteresovanih za vašu
produkciju.

Razbuđeni sanjar: Kakva konstrukcija... Kao, svet bi bio
spasen, kultura bi cvetala, radnici bi bili kraljevi, samo da
mi nismo počinili sav taj privredni kriminal, je l' se tako
to zvaše u socijalizmu? Samo da smo nosili bumaške i
maovke, ili nešto još još suverenije – čakšire! Sve bi bilo
kako treba?

Pripovedač: Ok, izvinite zbog presinga. Ništa nije baš tako
jednostavno, ali ovo nam je sada fokus. Da, zvalo se
privredni kriminal, otprilike to što se sada zove uspešno
preduzetništvo. Ali mnogo šta se samo zvalo kako se
zvalo, nije se uvek i odazivalo. Dozvolite da vas podsetim
koliko ste dan-danas razočarani ako ne i uvređeni

niskom kulturom predgrađa i provincije, koliko ste
zabrinuti i često očajni zbog kulturnog nivoa dobrog dela
stanovništva... i posebno zbog njihovih političkih uzora.
A da li ste se ikada zapitali zašto je i u najrazvijenijim
ekonomijama, i u najbogatijim društvima sveta tako
veliki procenat stanovništva sklon banalnoj zabavi, kiču,
političkoj demagogiji, čak i teorijama zavere?

Razbuđeni sanjar: Šta ja tu mogu? Nisam ja kriv što na svetu
postoje milioni prostaka i što će se uvek pojaviti populista
koji će ih mobilisati i manipulirati njima.

Superego (razočarano): A ja bio baš glup i verovao da su sve
inteligencije jednake, kao što je neki tamo Ransijer
objasnio u onoj maloj knjizi koju sam pročitao sa tobom.
Aman, znaš li ti šta je klasna borba? Učestvuješ li ti u
klasnoj borbi? Da se pozabavimo sad svi zajedno tvojom
političkom autobiografijom [10]. Vidi samo ovaj detalj,
karakteristika iz naše anderground PA gerile: *Iako je
znao da se organski sastav kapitala u imperijalizmom
oblikovanoj ekonomiji nikad ne može promeniti u korist
periferije, insistirao je na toj mogućnosti putem –
kulturnog uzdizanja...*

///

///

///

Pripovedač: I eto... žalite se da nema interesovanja, da nema publike za vaš rad i da ne postoji 'srednja klasa'. Još stalno govorite da su komunisti uništili srednju klasu i bajate da će se ona preporoditi zbog buržoaskih sloboda i preduzetništva. I šta sad? Zašto prosečne sitne buržoaske dušice toliko pate u ovim teškim vremenima? Da li je to možda zato što sa svojim naduvenim znanjima i očekivanjima nisu nikome ni potrebne u perifernim kapitalističkim ekonomijama?

Crtač/ica: Izvini, molim te, ne pomeraj se sad. Svida mi se tvoje prosvučeno lice, želim da te nacrtam kako maštaš, podstaknut stručnim savetima o idiličnim privatno-javnim partnerstvima (resursi javni, profiti privatni) od kojih je realno najveća korist upravo onda kad se ne dešavaju.

Neprekinuti sanjar: Ali sačekajte malo! Zar nisu upravo socijalistički ekonomisti, političari, umetnici bili ti koji su promovisali i podržavali 'Vetar promena'? Čak su i najveći partijski autoriteti insistirali na otvaranju ekonomije, namigivali prema „tržišnoj privredi” i podsticali privatnu inicijativu, učestvujući sve pokornije u međunarodnoj podeli rada, kako su eufemistički objašnjavali diktaturu kapitala. Sada je na mene red da pitam da li ste pročitali one Agnesine analize?!

Superego: Ovo me sve više zbunjuje...

<p>(Na nekim uličnim demonstracijama) Dnevnik: Evo nas na tim slavnim protestima. Da li smo zaboravili da smo mi i naši politički uzori i favoriti bili na vlasti dok se ekonomska katastrofa razvijala?</p>	<p>Naš heroj: Ali pogledajte šta piše na plakatima: SLOBODA, SLOBODNI IZBORI, MI SMO GLADNI!!! Šta je pogrešno u tome?</p>	<p>Partijski funkcioner: Lažete za to o gladi. Štrajkovi gladu, da, toga je bilo, ali gladi, ne. U stvari, vi se pravite ljudi, ukupan standard je bio bolji nego danas.</p>
<p>Partijski funkcioner: I stalan posao je takođe bio stalan posao, nije bilo neke velike plate ali nije bilo ni otkaza. A sada, dok se vi šepurite u hajtek opremljenim nezavisnim (haha!) centrima sa logotipima kompanija vaših sponzora koji natkriljuju izložbe, konferencije, pa i sama umetnička dela, vaše zemlje postaju šampioni u slabo plaćenom sezonskom radu... i da, u seks trafikingu....</p>	<p>Partijski funkcioner (sada već sa vampirskim zubima): Kako je tačno to povezano sa sofisticiranim diskursom vaših produkcija i sofisticiranim enterijerom vaših objekata?</p>	<p>Neprekinuti sanjar (razdraženo pita, i on sa očnjacima): Ali ko si ti, do đavola?!! Partijski funkcioner: Ja sam oficir bezbednosti koji je ispitivao pozorišnog reditelja iz Mađarske, gore-pomenutog...</p>

Neprekinuti sanjar: Ali... Zar nisi nestao jednom zauvek?
Sluto!! Zar niste izumrli kao vrsta?

Pripovedač: Jesu ali se i dalje pojavljuju u ružnim snovima...

<p>Neprekinuti sanjar od sada izgleda kao da postaje sve više budan dok optužbe pljušte sa svih strana: Na primer, vi organizujete radionice o promeni društvene svesti, za deset do petnaest ljudi - na sto hiljada stanovnika, a ni tamo, u tom jednom-te-istom incestuoznom kružoku, ni reči o nepravdama i problemima koje izaziva i diktira kapitalistički sistem.</p>	<p><i>Dakle i tada, u svakoj toj od društva i šire javnosti potpuno izolovanoj oazi, u tom politički sterilnom okruženju, prećutkujete odnos uzroka i posledica... I pri tom to zavete 'informisanje' i 'obrazovanje'. Borite se protiv korupcije, ali stručno zažmurite na njen glavni globalni izvor i bazu. [11]</i></p>	<p><i>U stvari, ti skoro pa treniraš svoje i tuđe oči da to ne vide... (Ovde nam treba još neka dobra ilustracija vezana za pomenuto 'široim zatvorenih očiju'. A sve ove optužbe treba da dolaze iz raznih pravaca, npr. kao udari munje...)</i></p>
<p><i>Ali vaše intervencije su suštinski nedovoljne čak i za neke manje probleme i potrebe, gde se recimo mora raditi na mikronivou! Ne možete edukacijom 'oterati' probleme izazvane kapitalizmom! (Ovde vidimo sanjača kako drži predavanje nekim mladim ljudima. On na tablu ispisuje reči KAKO BITI INKLUZIVAN a učesnicima radionice u misaonim oblačićima stoje reči: nemam posao, kako ću za kiriju?, nemam za zubara)</i></p>	<p><i>Razmislite malo, da li ste samo šareni smokvin list na brutalnoj golotinji nepravde i deprivacije? (Ovde bi trebalo da izbegnemo očiglednu ilustraciju, možda samo sanjar dok kao šibicar reorganizuje i odbacuje slova od reči WRONG da bi dobio NGO...)</i> Super ego: Evo, ovde mogu da ga optužim za korumpiranje javnosti borbom protiv korupcije!</p>	<p><i>I dalje pljušte optužbe: Jesi li ti kao neka 'lepa duša' [12]? Koja se ne bori ni za šta drugo do za apriorni opstanak globalnog mehura srednje klase? A dok globalna radnička klasa bukvalno krvari na plantažama [13], u fabričkim postrojenjima, na migrantskim rutama, gradilištima, sporednim putevima i podrumima 'razvijenog sveta'??</i></p>

Sve više prekinut sanjar: Ubedljivo, onako, baš slikovito to vaše vatriranje... (ovo jako ironično) Nego, jesam li to samo ja bezglavo insistirao na ulasku u EU i razvijeni svet? Ne sećam se najbolje...

Pripovedač (takođe ironično): Ali, na neki način vi jeste razvili svet za sebe i svoje klasne drugare. Pogledaj ovu šemu, na čijoj si ti strani? Ili, na kom si nivou, ako ti je lakše [14]? To je Kamendin, predgrađe u Beogradu, jedan od poslednjih projekata socijalnog stanovanja koji se polako pretvara u geto kao što će verovatno biti slučaj sa svim projektima socijalnog stanovanja po završetku projekta socijalističkog stanovanja. Zapažoš, nadam se, razliku između socijalnog stanovanja, dakle socijale, i socijalističkog stanovanja tj. socijalizma? Doduše, ovaj Kamendin je delimično izgrađen i uz pomoć EU, verovatno kao način odvratanja tražilaca azila (tzv. pull factor).

Prekinut neprekinut sanjar: Dobro, nisam se borio za siromašne, za manjine, za isključene, za nevidljive. Ili, bolje rečeno, radio sam sve zbog svog klasnog prestiža. Jeste li srećni sada? Za šta sam još kriv? Dozvolite da priznam sve, ili, još bolje: priznajte vi umesto mene, praktičnije je.

Crtač/ica: Da, bilo je i toga, tih praktičnijih oblika priznavanja, nije da nije... ali nećemo valjda istoriju u beskraj skicirati samo po nekom specijalnom, izdvojenom kriterijumu? Sve, i loše i dobro, se valjda pika u jednoj epohi? Kada po hiljaditi put kažeš da si živeo u totalitarnom sistemu, a nisi baš sasvim siguran u to, da li si uzeo da pročitaš nešto na tu temu?

Dnevnik: Ima ovde nešto iz Kuljića prepisano, čekaj, a-ha, evo ga. kaže, činjenica je da je to navčno problematičan

termin sa surhom da diskvalifikuje dostignućia socijalizma i izjednači komunizam sa fašizmom. što je pravi ahemijski ako ne i ezotistički misaoni eksperiment... e sad, je l' ezoterični ili egzorcistički, davo bi ga znao...

Pripovedač: Ma to namerno žvrlja, terali ga da prizna pa još i da zapisuje na onim seminarima u Rexu [15]...

Crtač/ica: Kako god, da li ste ikada pokušali da objasnite sebi, a i drugima, tu vrstu 'nesporazuma' [16]?

Prekinut neprekinut sanjar: Ako hoćete, spreman sam da priznam da je EU kriva za sve, rasturila je socijalizam, ma i sam komunizam, šta ono još, ma rasturila je svojim prljavim rukama, Jugoslaviju, bogme i SSSR, i industriju bivših socijalističkih zemalja, i klimu rastura, i migrante, i Ukrajinu sada rastura, za sve je kriva EU!!!

Superego (sa nezadovoljnom facom): E pa odavde odlazim u ilegalu, pa ne može čovek da bude superego sanjaru koji postaje svedok saradnik! Posle će da bude šta je kad mislio, šta je kad rekao...	Dnevnik: Bez brige, sve je već uredno zapisano...	Superego (sa ogorčenom facom): Pa onda i pitanje zašto je rekao, i na kraju ću još i ja da budem kriv...
--	--	---

Dnevnik: Ali hajde da sumiramo ovu aferu sa totalitarizmom... kako objašnjavate to da niste pročitali nikakav ozbiljan teorijski rad o tome, iako je to prilično poznata tema i prilično poznata činjenica? Koliko puta ste napisali u aplikacijama da je vaš rad koncipiran kao suprotstavljanje ili kao pravni lek ili kao protest protiv nasleđa totalitarizma? Vidi i sam, ovde... pa ovde, to je kao neka mustra...

Pripovedač: Ma pusti ga... nego, da li ste svi vi čuli nešto o tome kako su u većini socijalističkih društava ljudi bili masovno depolitizovani...? Šta znači biti depolitizovan? Da li ste vi i kako ste politizovani?

Opet prekinut, već i razbijen sanjar: Svi ste ljudi... Sve te akcije, demonstracije, peticije i protesti koje sam pokrenuo ili učestvovao u njima... ništa to vama ne znači, ne, vi ste stvarno idioti.

Crtač/ica: Dobro, dobro, projekti, protesti u kojima ste učestvovali, svi su uglavnom bili na mestu, ali hej, to nije bila politika, to je bio striktno nivo polisija, nekakvih mera koje treba preduzeti a da se sistem ne dovodi u pitanje. Kao ono kad hoćete da 'od-edukujete' probleme. Ne dovodite u pitanje sistem, samo želite nekako da ga izokola podržite, poboljšate... nekom magijom...

Neprekidno prekinuti sanjar: To ste mi rekli sto puta, dosta ovog cirkusa, recite mi presudu da bih mogao da vas prijavim policiji.

///

///

///

Nacrtaš ga kako je nagnut nad neki staromodan crtači sto, onaj za arhitekta ili inženjere, i kako priča sam sa sobom: <i>Imam težak zadatak, prosto rečeno: inženjerski zadatak; dane i noći biću u misiji, gradiću mostove, temelje...</i>	Sada ga nacrtaj onako zabrinutog, dok ga doktor pregleda i kaže mu: <i>Imate palpitacije, kardiogram je čudno kontraktoran...</i>	Sada nacrtaj srce iz kog brojne neke ruke i noge vire i iskaču u svim pravcima, boreći se, vukući, grizući i saplićući jedne druge. Glas koji dolazi odnekud iz pozadine: <i>Da, vi sitni buržoaski preduzetnici u kulturi... Vaše srce je mesto klasne borbe.</i>
Isti glas: <i>Kako? Ne? Vi ste dakle levičari i na distanci od vulgarnosti političkog života? Pa, uzmi nož i pokušaj da oljuštiš jabuku rukom kojom ne koristiš nož i shvatićeš koliko je ta unutrašnja borba između levice i desnice teška po sebi a pogotovo u sebi... a često i krvava. (možda neka pojednostavljena slika ruke sa posekotinom, kao iz priručnika za prvu pomoć)</i>	<i>Krvarite sve vreme ali ponekad to osećate kao euforiju, ili je nazivate depresijom, ili to objašnjavate kao vorkoholizam ili burnaut. (Ovde biste mogli da nacrtate dva objedinjena dela lica na njemu, čije su polovine užasno srećne vs. užasno tužne, užasno napete vs. užasno natečene.)</i>	Superego: Samo još ovo da dodam, iz iskustva bih rekao da je burnaut neka vrsta odbrane malograđaninog tela od malograđaninog duha... I sam sam često koristio tu tehniku da spasim šta se spasiti može od takvog lika a od njegovog dela...
Nacrtaj ga kako leži u kolevci, ali kao odrasla osoba: <i>Uvek je lepo biti bespomoćan i da se neko brine o tebi i povija te.</i>	A sad kako ga i dalje vodi neka velika ruka, uprkos tome što je odrastao: <i>Svaka čast, već ste prohodali, baš napredno, samo ostanite tako pozitivni.</i>	Ovde ga crtaš u školskoj klupi, takođe kao odraslu osobu, preveliku za školsku klupu: <i>Da, izgledaš kao da si na roditeljskom sastanku, ali ne, to si ti, rodio si sam tu novu osobu, tranzicionog subjekta!</i>

Pripovedač: Nažalost, ovo nije tvoj san, to je uvod u jedan od Budenovih tekstova, koji 'otkriva' omalovažavajuće forme i formate tranzicione nvo-projektne filozofije i retorike: „kolevka slobode”, „prvi koraci u demokratiji”, „škola ljudskih prava”, „inkubatori različitosti”... E ovo poslednje sam izmislio, a i pitanje je za tačnost citata uopšte, umorih se više od ponavljanja, to je ovde već i dosadno ali rekoh već da je ovaj tekst inicijalno pisan za širu EU publiku, moralo je da se pojednostavljuje, banalizuje...

Slomljeni sanjar: Slomljen sam. Obećavam da ću postati nešto ili neko drugi...

Pripovedač: Samo trenutak, konačno, pitanje naših dana: Ko sada migrira to jest putuje to jest prelazi prepreke na putu kroz vašu zemlju? Zar ti isti ljudi nisu slobodno dolazili ovde da studiraju, druže se, pre samo nekoliko decenija? Da li i kako vaša putovanja, ta silna sredstva za mobilnost umetnika i sredstva za prekogranične saradnje, da li i kako imaju veze sa “nepokretljivošću”, to jest bodljikavim žicama, barikadama i uopšte strukturno zatvorenim, blokiranim životima ovih ljudi?

Dnevnik: Šta kažete na jedan pogled unazad, na dobra stara vremena međunarodnog prijateljstva i saradnje? Kako bi bilo da polako sumiramo tranziciono iskustvo? Da čekiramo još nečiji dnevnik...

Slomljeni sanjar: Ne čitam tuđe dnevnike kao ti.

Dnevnik: To je u redu ali šta kažete na čitanje sopstvenog?

– Kraj ove sesije obaveštavanja [17] –

Ostalo je samo da se ove napomene preslože u kraće stihove, kao neke apstrakte, i da ih onda Hor obaveštenih razočaranih aktivista upevava na obeležanim mestima u tekstu...

- [1] “Lessons To European English”, Nebojša Milikić i Natalie Waldbaum, 45. Oktobarski salon (Beograd, 2004)
- [2] <https://lefteast.org/socialism-and-development-six-theses-on-global-integration%ef%bb%bf/>
- [3] Gaspar Tamas on The Failure of Liberal Democracy : TVO : Free Download, Borrow, and Streaming : Internet Archive
- [4] 03 A New Fascism? – Wilhelm Heitmeyer - YouTube
- [5] tranzit.ro / exhibition / conditions-of-peace
- [6] može za mustru da se iskoristi nešto tipa onog doktorata “The role of art in dealing with the communist past”
- [7] <https://www.masina.rs/ubistvo-aleksandre-u-pokrovu-korporativnih-medija-lora-palmer-iz-rumunije/>
- [8] Subscribe to read | Financial Times (ft.com) (naslov je “Eastern Europe gives more to the west than it gets back”, podnaslov: Pljačkaju te pa još moraš da platiš da ti to ispričaju
- [9] <https://globalsocialtheory.org/thinkers/patnaik-utsa/>, https://www.youtube.com/watch?v=dP_Rn8InPCo, <http://digamo.free.fr/dosantos70.pdf> ne zameriti na izraubovanim temama, u pitanju je neki dosadni *old school* karakter.
- [10] Nebojša Milikić, The political (auto)biography of a cultural worker in tranzition - YouTube
- [11] Flipping the corruption myth | Business and Economy | Al Jazeera ili https://www.youtube.com/watch?v=5tu32CCA_Ig

- [12] Beautiful soul - No Subject - Encyclopedia of Psychoanalysis - Encyclopedia of Lacanian Psychoanalysis
- [13] Are western Europe’s food supplies worth more than east European workers’ health? | Costi Rogozanu and Daniela Gabor | The Guardian
- [14] <https://m.facebook.com/events/1625364924450518/>
- [15] <http://rex.fond92.org/sr/kako-nastaje-fasizam-revisited--eid-2313.1.213.html>
- [16] Verso (versobooks.com) Against “Totalitarianism”: A Conversation with Enzo Traverso
- [17] Bukvalan prevod naslova originalne verzije (napisane na engleskom jeziku) bio bi: Kratka istorija neprimećenih obaveštenja

Tekst u ovoj publikaciji prvi put je objavljen, u inicijalnoj, kraćoj verziji na engleskom jeziku u okviru projekta RESHAPE 2021. godine (<http://beta.reshape.network/article/a-short-history-of-unnoticed-notifications>). Na predlog Debatno-istraživačkog programa ULUS-a, tekst je preveden i proširen 2022. godine.

radni cv sa greškama

Nebojša Milikić (Beograd, 1964)

Kulturni radnik, publicista, aktivista, magistar geologije. Od početka devedesetih bavi se umetničkom produkcijom, nezavisnim istraživačkim radom, pisanjem, političkim i socijalnim aktivizmom. Kao autor ili koautor učestvovao na preko 30 samostalnih i grupnih izložbi, održao više desetina prezentacija i radionica u zemlji i inostranstvu. Od 2001. godine radi kao urednik programa akcija u Kulturnom Centru Rex, a od 2007. godine radi kao inicijator i koordinator (izumrljih) projekata za demokratizaciju i decentralizaciju kulture. Priprema i vodi Govorne programe i druge projekte u centru i u saradnji sa organizacijama i institucijama u zemlji i inostranstvu. Učestvuje u nizu lokalnih i internacionalnih čitajućih i diskusionih grupa.

izabrani autorski projekti

2022-3 – „Klasna borba u kulturi“ (sa Jelenom Mijić) – publikacija za izložbu “Umetnost na delu” Moderne Galerije u Ljubljani

2021 – “Nacrtni uslovi mira sa buržoaskim nacionalistom” (sa Sašom Stojanovićem) – za projekat “Uslovi mira”, Učitelj neznanica, Beograd.

2020 – „Kratka istorija nezabeleženih beleški“ – za projekat Reshape, Flamanskog instituta za kulturu i Pogon-a Zagreb.

2019 – “Čujte i počujte mali buržoaski antifašisti” (sa Sašom Stojanovićem) – publikacija u okviru projekta “Razokviravanje istorije” organizacije ReEks.

2018 – „Kako napisati političku autobiografiju“ – radionica i publikacija za tranzit.ro, Iasi (Jaši).

2016 – „Kamendinamike“ (sa Tadejom Kurepom, crtež Vahida Ramujkić) – aktivističko istraživanje i izložba u okviru projekta “AKTOPOLIS” u produkciji Gete instituta, Beograd.

2016 – “Pogled na beogradska predgrađa u XX veku ili uputstvo za pokvareni vremeplov” (sa Anom Vilenicom, crtež Škart) – aktivističko istraživanje, vođena tura i publikacija u okviru projekta “Kreativni rad i urbane regeneracije” podržanog od grada Pančeva.

2015 – Lokacije i pozicije debata u Beogradu 1944-2015 (sa Dragomirom Olujićem) – aktivistička tura po debatnim prostorima u Beogradu sa analizom lokacija, tema i učesnika/ca tj. debatnih pozicija ili strana.

2014-2015 – Kratka istorija Kosova – serija predavanja i diskusija sa ekspertima, aktivistima i publikom o novijoj istoriji Kosova (sa Vahidom Ramujkić i Dragomirom Olujićem); produkcija KC Rex/Fond b92 i ReEks

2012, 2013, 2014 – Predgrađa Beograda i stanovanje u XX veku – aktivistička tura po predgrađima Beograda za studente arhitekture, urbanizma, sociologije itd.

2003-2014 – Intervjui sa kosovskim Srbima – serija intervju sa Srbima sa Kosova, o istoriji, sadašnjosti i budućnosti njihovog života na Kosovu i u Srbiji. Delom u saradnji sa Stacion galerijom, Priština.

2011 – „Jednom društvena svojina – uvek društvena svojina“ – obeležavanje objekata društvene svojine u javnim prostorima Beograda i okoline. Presentacija u Galeriji KONTEKST u Mesnoj zajednici na Novom Beogradu.

2008 – „Izbrisani pišu“ – rad sa Izbrisanim Slovenije na prevodu knjige Mladena Dolara “O SKOPOSTI” u okviru izložbe “Muzej na cesti” Moderne Galerije u Ljubljani.

izabrani zajednički projekti

2021 – „Nezavereni u BG i L.A.“ – istraživanje fenomena teorija zavere i rezidensi projekat u produkciji Kulturnog centra Rex/Fonda b92.

2019-2021 – „Čitalačka grupa „Dobar, loš, z(n)ao” – za program Bibliotok Kulturnog centra Rex.

2019 – Konkurs za analizu tri pripovetke Laze K. Lazarevića u izdanju iz 1943. godine, u okviru programa Bibliotok KC Rex.

2018-2019 – „Fašizam, muzealizacija i edukacija danas“ – inicijator i koordinator izumrlih projekta o institucionalnim i obrazovnim kapacitetima istorizacije fašizma borbe danas; Produkcija KC Rex/Fond b92.

2018 – „Politički ekstremizmi u muzejima Srbije“, publikacija o prikazu fašizma i komunizma u nekoliko novih muzejskih postavki u Srbiji, u okviru projekta “Razokviravanje istorije” organizacije ReEks.

2017-2018 – „Kako n(a)estaje fašizam?“ - inicijator i koordinator projekta afirmacije teorijske i aktivističke antifašističke prakse u istoriji i danas; Produkcija KC Rex/Fond b92.

2016-2018 – „Razokviravanje istorije“ – inicijator i koordinator projekta organizacije ReEks (sa Vahidom Ramujkić i Dragomiro m Olujićem Olujom).

2015 – Urednik četiri publikacije nastale na seminarima Govornih programa KC Rex: „Politički ekstremizam u udžbenicima“, „Šta se (sve) restituiše restitucijom?“, „Krajnosti Ukrajine“, „Šta je i zašto leva politička platforma u današnjoj Srbiji?“; Produkcija KC Rex/Fond b92.

2015 – „Usmena istorija umetnosti u Srbiji 2000-2010“ (sa Anom Vilenicom, Milicom Ružičić i Sandrom Stojanović) – intervjui sa akterima i akterkama scene vizuelnih umetnosti; Produkcija KC Rex/Fond b92.

2012, 2013, 2014, 2015 – „Seminari za svakoga“ – serija seminara u Kulturnom centru Rex čiji je cilj približavanje ekspertskih znanja i interesovanja širokoj publici; Produkcija KC Rex/Fond b92.

2101, 2012, 2013 – „Mašinsko odeljenje Evropa, Raskršća Istok-Zapad“ – projekat istraživanja položaja nezavisnog kulturnog sektora u Evropi, u saradnji sa 11 kulturnih centara TEH mreže; Produkcija KC Rex/Fond b92.

2012, 2013, 2014, 2015 – „Pametnija zgrada“ – projekat koncipiranja i planiranja mogućnosti zajedničke stanogradnje, u okviru projekta „Ko gradi grad“; Produkcija KC Rex/Fond b92.

2102-2013 – Bilten „NEMA REHABILITACIJE“, uređivanje biltena inicijative „Ne rehabilitaciji“.

2011 – „Kaluderica od ŠKLj do ABV; Život u senci modernizacije“ – Aktivističko istraživanje i publikacija o naselju Kaluderica, sa Anom Džokić i Mark Neelenom (crtež Vahida Ramujkić), za internacionalni istraživački projekat „Nedovršene modernizacije“.

2008-2010 – „Malo verovatna misija“ – platforma za javnu diskusiju projekata i radova iz skorašnje lokalne, regionalne i internacionalne produkcije; organizacija i produkcija Kulturni Centar Rex, Moderna galerija, Ljubljana, KUDA.org, Novi Sad, Press to Exit, Skopje.

2008-2010 – „Mapiranje projekata i procesa interkulturalnog dijaloga u Srbiji“ – iniciranje i koordinacija istraživanja i konkursa – organizacija i produkcija Kulturni Centar Rex u saradnji sa Ministarstvom kulture Republike Srbije.

Dugoročni i višefazni projekti demokratizacije i decentralizacije kulture u produkciji KC Rex: „Flux“, „KEF“, „Slike tranzicije“, „Javna tajna“, „Kvasac“ itd. Dokumentacija je dostupna na www.rex.fondb92.org

izabrani radovi

2019 – „Crvena nit 2“ – performativno predavanje u Etnografskom muzeju Solun.

2017 – „Kolekcija“ – performans, Bijenale „Art Ecounters“, Temišvar, Rumunija.

2017 – „Crvena nit, vođena tura kroz klasnu borbu odozgo i odozdo“ – lecture-performans u Muzeju švedske istorije, Stokholm, kurator Florin Bobu.

2008 – „Rečnik rata: Kolekcija“ – performans, predstavljanje umetničke kolekcije i rasprava o budućem vlasništvu nad istom; organizacija i produkcija Art klinika, Novi Sad; KUDA.org, Novi Sad.

2008 – „American Dreams“ – rad na banerima u javnom prostoru u okviru rezidenci boravka u produkciji Outpost for Contemporary Art, Los Angeles, Kalifornija.

2007 – Politike sećanja – Grupa Spomenik (sa Branimirom Stojanovićem i Milicom Tomić), istraživanje, debata, publikacija i instalacija na Memorijalu Nadežde Petrović, Čačak.

2007 – „Drugarska kritika - Autoportret malograđanina“ – performans; organizacija i produkcija INFANT festival, Novi Sad.

2007 – „Umetnička scena u Beogradu i Jašiju pre 70 godina“ – performans, Vektor galerija, Jaši, Rumunija i BELEF 07, Beograd.

2004 – „Lessons to European English“ (sa Natalie Valdbaum) – audio rad za 45. Oktobarski Salon, organizacija i produkcija Kulturni Centar Beograda.

tekstovi i članci

2021 – „Mogućnosti uozbiljenog postnaježivanja“ – za internet portale Pop Forum i Novi plamen.

2021 – „Teorije o teorijama zavere“ – za internet časopis Mašina.

2021 – „Novosti o Starosti“ – internet magazin Mašina i blog B92.

2020 – „Lora Palmer iz Rumunije – ubistvo Aleksandre Manceanu u pokrovu korporativnih medija“ – za internet magazin Mašina.

2018 – „Krokodilske suze režimskih antirežimionista“ – internet magazin Novi plamen.

2018 – „Između implanta i implementacije“ – za teorijski internet magazin Dematerijalizacija umetnosti.

2017 – „Buržoaska propaganda i fašizacija društva“ – za internet časopis Mašina.

2016 – „Dva slona u dnevnoj sobi“ – intervju sa Ovidiju Gerasim Prokom, za internet magazine Left East i Mašina

2015 – Simbioza nacionalističko-revizionističkih i neoliberalnih argumenata u ideološkoj, metodskoj i propagandnoj sferi – za časopis STVAR.

2015 – „Plameni pozdravi (Vašingtoni)“ – za teorijski internet magazin Dematerijalizacija umetnosti.

2015 – „Čekajući krunskog svedoka“ – Bilten za samoobrazovanje, dnevnik Danas.

2015 – „9. maj; Ko je koga pobedio i zašto“ – za internet časopis Mašina.

2014. – „U potrazi za istorijskim aktivizmom u Izraelu“ - blog Centra za komparativne studije konflikta.

2014 – Uređivanje šest publikacija projekta Mašinsko odeljenje Evropa – Raskršća Istok-Zapad; Produkcija Kulturni centar Rex/ Fond b02.

2013 – „Kad sam videla odbačene nadgrobne spomenike“ – tekst povodom izložbe Elane Katz za blog galerije Diehl Cube u Berlinu.

2009. - „Iza monstroznosti“ – za specijalno internacionalno izdanje časopisa Čto Delat publikovano u okviru izložbe Političke prakse postjugoslovenske umetnosti.

2009. - „Dragi a neželjeni miraz“ – za časopis direktna akcija, Beograd.

2008. - „Poštena muzička inteligencija – Irfan Muertes” – za časopis Direktna akcija, list Anarho-sindikalističke inicijative, Beograd.
2007. - „Kratka istorija KEF-a” – povodom izložbe 8. Sajam kratke elektronske forme.
2007. - „Čovek svojstava” – po sećanju na crteže Jakuba Ferija, Remont magazin, Beograd.
2007. - „Koža kao organ vidljivosti” – za katalog izložbe fotografija Tamare Radanović, galerija Remont, Beograd.
- 2007 - „Euroskop i ja” – produkcija i izložba troje umetnika u okviru vizuelnog programa BELEFa 07.
2007. - „Zamišljajući tranziciju” (sa Štefenom Boemom) – za konferenciju: „Pokreti tranzicije“, Mančester, Velika Britanija.
2007. - „Podela plena u éorsokaku budućnosti” – tekst za katalog izložbe Hansa Bernarda i grupe UBERMORGEN, Kulturni centar Rex, Beograd.

rezidensi, radionice i studijski boravci

Kaluderica, Borča, Ripanj, Sremčica, Batajnica, Rakovica, Niš, Leskovac, Novi Pazar, Bor, Aradac, Kosovska Mitrovica, Štoj (Crna Gora), Utreht (Holandija), Jaši (Rumunija), Zagreb (Hrvatska), Seul (Južna Koreja), Gdanjsk (Poljska), Los Andeles (SAD), Berlin i Hamburg (Nemačka), Budimpešta (Mađarska), Beč (Austrija), Jerusalem i Tel Aviv (Izrael), Stokholm (Švedska), Solun (Grčka).

///

kratka istorija nezabeleženih beleški

Nebojša Milikić

uredništvo

Vahida Ramujkić / Milan Đorđević

prelom

Vahida Ramujkić

crtež korice

Gradimir Milikić

izdavač

Udruženje likovnih umetnika Srbije

Mali Kalemegdan 1, Beograd

edicija

ulus particularia

štampa

Standard 2

tiraž

300

Beograd, 2023.

CIP - Каталогизacija у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

7.011
316.422

МИЛИКИЋ, Небојша, 1964-

Kratka istorija nezabeleženih beleški / Nebojša Milikić. - Beograd :
Udruženje likovnih umetnika Srbije, 2023 (Beograd : Standard 2). - 46 str.
; 17 cm. - (ULUS particularia)

“Tekst u ovoj publikaciji prvi put je objavljen, u inicijalnoj, kraćoj verziji
na engleskom jeziku u okviru projekta RESHAPE 2021. godine ([http://
beta.reshape.network/article/a-short-history-of-unnoticed-notifications](http://beta.reshape.network/article/a-short-history-of-unnoticed-notifications)).”
--> str. 38. - Tiraž 300. - Radni cv sa greškama: Nebojša Milikić (Beograd,
1964): str. 39-46.

ISBN 978-86-6307-143-8
a) Уметност -- Транзиција
COBISS.SR-ID 118619913

ulus particularia